

[Time: 3 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. All questions are compulsory.

2. Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in not more than two sentences. 20
- 1) Write any two duties of “Works Committee”.
  - 2) Define Industrial Tribunal.
  - 3) Write two objects of I.D. Act, 1947.
  - 4) “Award” under Industrial Disputes Act, 1947.
  - 5) Write any one difference between Lock Out and Lay Off.
  - 6) Duties of Investigating Officers under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971.
  - 7) Who is a “Member” under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971?
  - 8) “Model standing order” means?
  - 9) Which court shall try offences under I.E. (SO) Act, 1946?
  - 10) What is the minimum compensation payable in case of Permanent Total Disablement under E.C. Act, 1923?
2. Write Short notes (any four) 20
- 1) Retrenchment
  - 2) Occupational Diseases
  - 3) Workman under Workman Compensation Act, 1923.
  - 4) Employer’s Liability for compensation under E.C. Act, 1923.
  - 5) Rights and obligations of recognized union.
  - 6) Industrial Establishment’ under I.E. (SO) Act.
3. Solve (any two) 12
- a. Rajesh Patil was employed as a lorry driver by Sodhi Transport Co. Pvt. Ltd. While driving a lorry of said transport company the lorry meets with an accident and Rajesh’s right leg is amputated below the knee.
    - i. What is nature of disablement by Rajesh Patil? Give reasons.
    - ii. How is compensation calculated in case of injuries resulting in permanent disablement?

- b. 'A' union has got 30% membership of total workman employed in the establishment and it applied for grant of recognition. Another union 'B' objects on the ground that it has got 35% membership of the total amount of workman that establishment.
  - i. To which authority the application for grant of recognition has to be made?
  - ii. Give any two duties of unrecognized union.
- c. An employer makes an application for amendments to model standing orders to the certifying officer. The certifying officer after hearing the employer and workmen passes an order. The employer is not satisfied with the order of the Certified Officer.
  - i. What is the remedy available to the employer?
  - ii. Within how many days that remedy should be availed by the employer?

4. Attempt (any four)

48

- 1) Define industry under the I.D. Act, 1947. Discuss the role of Judiciary in redefining the term Industry?
- 2) State and explain the concept of 'Injury arising out of and in the course of employment' as contemplated in the E.C. Act, 1923.
- 3) What is Standing Order? How it is certified under the I.E.S.O. Act?
- 4) What are 'Unfair Labour Practices'? What is the procedure for filing complaint against an Unfair Labour Practice?
- 5) Discuss the provisions of I.D. Act, 1947 relating to lay-off and retrenchment? Also discuss the difference between these two legal terms?
- 6) What is Collective Bargaining? Discuss its advantages and disadvantages.

*****

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

- सूचना: १. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. दोन वाक्यात उत्तरे लिहा.

- अ. कार्य समिती (work committee) ची कोणतीही दोन कर्तव्ये लिहा.
ब. औद्योगिक न्यायाधिकरण हि संज्ञा स्पष्ट करा.
क. औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ चे कोणतेही दोन उद्देश लिहा.
ड. औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत 'निवाडा' म्हणजे काय?
इ. टाळेबंदी व अपरिहार्य कामबंदीमधील कोणताही एक फरक लिहा.
फ. एम.आर.टी.यु. आणि पी.यु.एल.पी. कायद्यांतर्गत तपास अधिकारी (investigation officer) ची कर्तव्ये.
ग. एम.आर.टी.यु. आणि पी.यु.एल.पी. १९७१ अंतर्गत सभासद कोण असतो ?
ह. नमुना स्थायी आदेश (model standing order) म्हणजे?
स. स्थायी आदेश अधिनियम १९४६ या कायदानुसार जे गुन्हे आहेत ते कोणत्या न्यायालयात चालविण्यात येतात?
ज. कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत कायमस्वरूपी पूर्ण अपंगत्वासाठी कमीत-कमी नुकसान भरपाई किती आहे?

२०

२. टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

१. कामगार कपात
२. व्यवसायजन्य रोग (occupational Diseases)
३. कामगार नुकसानभरपाई कायदा १९२३ अंतर्गत 'कामगार'
४. कामगार नुकसान भरपाई कायद्याप्रमाणे १९२३ अंतर्गत नुकसान भरपाईसाठी मालकाची जबाबदारी
५. मान्यताप्राप्त संघटनेचे हक्क आणि कर्तव्ये
६. आय.इ. (एस. ओ) कायद्यांतर्गत 'औद्योगिक आस्थापना'

२०

३. सोडवा. (कोणतेही दोन)

- अ. राजेश पाटील हा सोडी ट्रान्सपोर्ट कंपनीकडे ट्रक चालक म्हणून कामाला होता. या कंपनीचा ट्रक चालवताना अपघात झाला आणि राजेश पाटीलचा उजवा पाय गुडघ्यापासून खाली कापला गेला.
१. राजेश पाटीलला कोणत्या प्रकारचे अपंगत्व झालेले आहे? कारणे द्या.
२. कायम स्वरूपाच्या अपंगत्वासाठी नुकसानभरपाई कशी गणली जाते?

१२

- ब. 'अ' संघटनेकडे एकूण कामगारांपैकी ३०% सदस्य आहेत आणि या संघटनेने मान्यतेसाठी अर्ज केला आहे. दुसरी संघटना 'ब' यांनी विरोध केला की त्यांच्याकडे एकूण कामगारांपैकी ३५% सदस्य आहेत.
१. कोणत्या अधिकारीतेकडे मान्यता मिळविण्यासाठी अर्ज करावा लागतो?
  २. अमान्यताप्राप्त संघटनेचे दोन कर्तव्ये सांगा.

क. एका मालकाने certifying officer कडे नमुना स्थायी आदेशामध्ये बदल करण्यासाठी अर्ज केला. मालकाचे व कामगारांचे म्हणणे ऐकून प्रमाणन अधिकारी (certifying officer) ने आदेश केला. मालक त्या आदेशाने समाधानी नाही.

१. मालकाकडे कोणता पर्याय आहे?
२. किती दिवसामध्ये मालक तो पर्याय अबलंबू शकतो?

४. सोडवा. (कोणतीही चार)

४८

- अ. औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत 'उद्योग' म्हणजे काय? "उद्योग" पुर्नपरिभाषित करण्यासंबंधी न्यायपालिकेची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब. कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत 'कामाच्या वेळेत आणि कामाशी निगडित वेळेत इजा पोहोचणे हि संकल्पना स्पष्ट करा.
- क. स्थायी आदेश म्हणजे काय? आय.इ. एस. ओ. कायद्यान्वये स्थायी आदेश कसे प्रमाणित केले जातात?
- ड. अनुचित कामगार प्रथा म्हणजे काय? अशा प्रथेच्या विरुद्ध तक्रार दाखल करण्यासाठी काय प्रक्रिया आहे?
- इ. औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत अपरिहार्य कामबंदी आणि कामगार कपात यांच्यातील तरतुदी स्पष्ट करा. तसेच यांच्यातील कायदेशीर फरक सांगा.
- फ. सामुदायिक वाटाघाटी म्हणजे काय? त्यांचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा.

*****